

PREKLADY BULHARSKEJ LITERATÚRY VO VYDAVATEĽSTVE MLADÉ LETÁ

Knižné preklady z bulharskej literatúry pre deti a mládež na Slovensku a preklady Mladých liet v Bulharsku, ktoré v práci sledujeme, zachytávajú obdobie prekladateľskej činnosti od začiatku pôsobenia vydavateľstva Mladé letá až po súčasnosť.

Predstavujú prehľad tvorby z „rozprávkového“ literárneho bohatstva národa, s ktorým nás už oddávna spájajú kultúrne, jazykové a historické kontakty.

Práca informuje o tom, koľko bulharských a slovenských prekladov z literatúry pre deti a mládež vyšlo, ako sa počas tohto obdobia rozvíjala prekladateľská činnosť, a ktoré osobnosti bulharskej literatúry sa tešia pozornosti čitateľov na Slovensku.

23. decembra 2000 sme si pripomenuli päťdesiate výročie vzniku Slovenského nakladateľstva detskej knihy. Nakladateľstvo sa až po siedmich rokoch svojho pôsobenia premenovalo na všetkým známe Mladé letá. Toto pomenovanie má od 1. januára 1957 podľa názvu novely Martina Kukučína.

V súvislosti s polstoročným jubileom vydavateľstva Mladé letá nás zaujala skutočnosť, že v jubilejnom roku pribudol do radu kníh tohto vydavateľstva pozoruhodný 175-miliónty výtlačok. Osobitne treba spomenúť autorov, ktorých jednotlivé diela v počte výtlačkov prekročili milión – Krista Bendová: Bola raz jedna trieda (1 mil. 850 tis.), Pavol Dobšinský: Slovenské rozprávky – v 21 krajinách (1 mil. 118 tis.), Mária Ďuríčková: Danká a Janka (1 mil. 232. tis.), Rudo Moric: Z poľovníckej kapsy (1. mil. 58 tis.) a súhrnné dielo Márie Rázusovej-Martákovovej v celkovom náklade 2 mil. 433 tisíc.

Okrem vydávania pôvodnej literatúry pre deti a mládež sa vydavateľstvo Mladé letá sústredilo na prekladovú literatúru. Na jednej strane to boli preklady cudzojazyčných titulov do slovenčiny, na druhej strane to boli preklady diel slovenských autorov do iných jazykov. Túto druhú úlohu začalo vydavateľstvo systematicky plniť od roku 1963 po vzniku redakcie

exportu (podľa: Bibliografia exportu vydavateľstva Mladé letá 1963 – 1988, s. 3), ktorej cieľom bolo prezentovať výberové tituly produkcie vydavateľstva na knižných veľtrhoch a zabezpečiť export prekladov slovenských autorov kníh pre deti a mládež do zahraničia.

UNESCO vyhlásilo rok 1972 za Medzinárodný rok knihy. Úsilie Mladých liet v tom čase smerovalo k obohateniu lektúry mladých čitateľov novými dielami, k zintenzívneniu kultúrno-osvetových aktivít, k smelšiemu prenikaniu slovenskej detskej knihy do sveta. Cieľom bolo podnecovať novú kvalitu tvorby pre deti a zabezpečiť ju z vlastných zdrojov.

Počas existencie vydalo knižné vydavateľstvo spolu 27 pôvodných titulov bulharskej literatúry a 20 knižných titulov bolo preložených do bulharského jazyka.

PREKLADY BULHARSKEJ LITERATÚRY NA SLOVENSKU 1950–2000

PREKLADY BULHARSKEJ LITERATÚRY PRE DETI A MLÁDEŽ 1950–1960

Petrov, Ivajlo

Nonkina láska / Нонкината любов /

preklad: Jozef Bršlen

Bratislava, Mladé letá, 1958

Alexandrovová, Liliana

Je jedno šťastie / Има едно щастие /

preklad: Gusta Dočevská

Bratislava, Mladé letá, 1959

PREKLADY BULHARSKEJ LITERATÚRY PRE DETI A MLÁDEŽ 1960–1970

Karalijčev, Angel

Rozprávkový svet / Приказен свят /

preklad: Mária Topoľská a Milan Topoľský

Bratislava, Mladé letá, 1962

Koralov, Emil
Perunika / Перуника /
preklad: Milan Topoľský
Bratislava, Mladé letá, 1963

Rusafov, Georgi
O bedárovom kožuchu / Юнакът със златите коси /
preklad: Júlia Stajková
Bratislava, Mladé letá, 1963

Vlčev, Georgi
Drevený trón
preklad: Júlia Stajková
Bratislava, Mladé letá, 1964

PREKLADY BULHARSKE LITERATÚRY PRE DETI A MLÁDEŽ 1970–1980

Manov, Emil
Moje prvé leto / Моето първо лято /
preklad: Júlia Stajková
Bratislava, Mladé letá, 1972

Radičkov, Jordan
My vrabčatá / Ние вrabчетата /
preklad: Mária Topoľská
Bratislava, Mladé letá, 1973

Daskalovová, Liliana
Carihradské papučky / Цариградски чехлички /
preklad: Mária Topoľská
Bratislava, Mladé letá, 1974

Marčevski, Marko
Ostrov Tambuktu / Остров Тамбукту /
preklad: Gusta Baricová
Bratislava, Mladé letá, 1974

Danailov, Georgi
Deti sa hrajú vonku / Деца играят въвн /
preklad: Anna Opálená
Bratislava, Mladé letá, 1975

Malina, Kalina
Zlaté srdce / Златно сърце /
preklad: Júlia Stajková
Bratislava, Mladé letá, 1976

Pavlov, Anastas
Slávny chlapec / Славното момче /
preklad: Júlia Stajková
Bratislava, Mladé letá, 1977

Aladžov, Čavdar
Posledná trójska vojna
preklad: Oľga Stajková
Bratislava, Mladé letá, 1978

Karaslavov, Slav Christov
Kronika o Hadžim Dimitrovi
preklad: Milan Topol'ský
Bratislava, Mladé letá, 1980

Filipova, Vaňa
Milena
preklad: Júlia Stajková
Bratislava, Mladé letá, 1983

Vlčev Georgi
Drevený trón: Bulharské rozprávky
preklad: Júlia Stajková
Bratislava, Mladé letá, 1983
Aleksandrova, Liljana
Je jedno šťastie
preklad: Gusta Baricová
Bratislava, Mladé letá, 1984

Bosev, Asen
Hádajme a zahrajme sa
preklad: Ján Štrasser
Bratislava, Mladé letá, 1984

Valkanov, Venelín
Maliar a detektív
preklad: Mária Topoľská
Bratislava, Mladé letá, 1985

Gulev, Dimitar
Heslo Foxi
preklad: Gusta Baricová
Bratislava, Mladé letá, 1986

Zvezdinov, Atanas
Divé klinčeky
preklad: Oľga Stajková
Bratislava, Mladé letá, 1987

Milev, Jordan
Pán Držmislničník: Prešibalkove dobrodružstvá
preklad: Jaroslav Marušiak
Bratislava, Mladé letá, 1987

Petrov, Valeri
Jemne povedané
preklad: Mária Topoľská
Bratislava, Mladé letá, 1987

Stančev, Lačezar
Kto oslobodil Teplý vietor?
preklad: Penka Veselská
Bratislava, Mladé letá, 1989

Karalijčev, Angel
Vreće klamstiev: Bulharské ľudové rozprávky
preklad: Penka Veselská
Bratislava, Mladé letá, 1989

PREKLADY BULHARSKEJ LITERATÚRY PRE DETI A MLÁDEŽ 1980–1990

Veselská, Penka

Slnko a Dobrinka: Bulharské ľudové povesti

preklad: Veselská Penka

Bratislava, Mladé letá, 1990

PREKLADY BULHARSKEJ LITERATÚRY PRE DETI A MLÁDEŽ 1990–2000

Nevyšiel žiaden titul.

Prekladateľské aktivity Mladých liet v rokoch 1950–2000 možno pre lepšiu prehľadnosť vyjadriť v tabuľkách.

Obdobie prekladu	1950–1960	1960–1970	1970–1980	1980–1990	1990–2000
Počet preložených titulov	2	4	20	1	0

Najplodnejší prekladatelia	Počet preložených diel
Júlia Stajková	7
Mária Topoľská	5
Milan Topoľský	3
Gusta Baricová	3
Penka Veselská	3

Vychádzajúc z dostupných bibliografických prameňov, môžeme konštatovať, že nie veľmi priaznivým obdobím na prekladanie detskej bulharskej literatúry boli päťdesiate roky, kde vyšli iba dva tituly, no práve v tejto dekáde vyšla najúspešnejšia bulharská kniha na Slovensku, čo sa týka počtu vydaných exemplárov. Je to výber z bulharských autorských rozprávok Drevený trón, ktoré preložila Júlia Stajková. Drevený trón vyšiel

v novom vydaní ešte raz vo vydavateľstve Mladé letá, a to o 29 rokov neskôr.

Šesťdesiate roky predstavujú v oblasti prekladu bulharskej literatúry na Slovensku istý krok vpred. Tohto obdobia, v ktorom vyšli štyri tituly, sa ujali prekladatelia – manželia Topoľskí a Júlia Stajková.

Prekladová tvorba začala kulminovať až v sedemdesiatych rokoch. Tieto roky boli pre preklad najplodnejším obdobím. Dvadsať titulov za jedno desaťročie je veľmi pozoruhodný počet. Prekladatelia si vybrali kvalitných autorov bulharskej literatúry, ako napr. Christa Karaslavova, Anastasa Pavlova, Georgia Vlčeva, či Jordana Radičkova. Najväčšiu zásluhu na propagácii bulharskej literatúry na Slovensku mala Júlia Stajková, ktorá po oslobodení o. i. viedla na Filozofickej fakulte UK v Bratislave lektorské cvičenia z bulharčiny. Patrí medzi najplodnejších prekladateľov krásnej bulharskej literatúry. Okrem siedmich diel, ktoré preložila v Mladých letách, prekladala aj práce Ivana Vazova, Kamena Kalčeva, Ľudmila Stojanova, Blagi Dimitrovovej, Pavla Vežinova a i. (porov. Dobříková, Bratislavská Alma mater a bulharistika, 1998, s. 130). Aktívnou prekladateľkou bola takisto Mária Topoľská, ktorá spolupracovala s manželom Milanom Topoľským.

BIBLIOGRAFIA EXPORTU VYDAVATEĽSTVA MLADÉ LETÁ V BULHARSKU 1963–1988

SLOVENSKÁ LITERATÚRA V BULHARSKU 1963–1973

Blažková, Jaroslava

Как котките си купиха телевизор /Ako si mačky kúpili televízor/

preklad: Григор Ленков

Sofia, Narodna mladež, 1968

НаГамова, Маša

Часовник / Hodinky /

preklad: Вѣтъо Раковски

1971 (1. vyd.), 1972 (2. vyd.)

Zachoder, Boris

Малка зоологическа градинка / Z rus. orig. Что снится морозу /

preklad: ВЪТЪ РАКОВСКИ

1971 (1. vyd.), 1972 (2. vyd.)

Čerčeková, Elena

Вече съм голяма / A ja som už veľká /

preklad: ВЪТЪ РАКОВСКИ

1972

Hranko, Martin

Фурко и Мурко / Furko a Murko /

preklad: Mária Vojtová

1972

Moric, Rudo

Приказки от гората / Rozprávky z lesa /

preklad: Григор Ленков

Sofia, Narodna mladež, 1973

MLADÉ LETÁ V EXPORTE 1973–1983

Novák, Jiří Zdeněk

Щурецьт и мравките / Z čes. orig. Cvrček a mravenci /

preklad: ВЪТЪ РАКОВСКИ

1974 (1. vyd.), 1976 (2. vyd.)

Thiele, Vladimír

В нашия двор / Z čes. orig. Na tom našem dvore /

preklad: ВЪТЪ РАКОВСКИ

1974

Наѓановá, Maša

Часовник / Hodinky /

preklad: ВЪТЪ РАКОВСКИ

1974 (3. vyd.), 1977 (4. vyd.)

Tanská, Nataša
Пуф и Муф
preklad: Viera Gergeťová
Sofia, Narodna mladež, 1977

LITERATÚRA PRE DETI A MLÁDEŽ V BULHARSKU 1986–1988

Ferko, Andrej
Казко Дългокоско и повелителя на времето / Kazko Vlasko a kráľ Času /
preklad: Мариана Видрарска
Sofia, Otečestvo, 1985

Válek, Miroslav
Толкова обичам да пътувам / Veľká cestovná horúčka /
preklad: Вътьо Раковски
Sofia, Otečestvo, 1986

Dušek, Dušan
След дълъг дъжд денят / Deň po dlhom daždi býva voňavý /
preklad: Соня Каникова
Sofia, Otečestvo, 1987

Jarunková, Klára
Момиченцето, което отиде да търси приказка / O dievčatku, ktoré šlo
hľadať rozprávku /
preklad: Невена Захариева
Sofia, Otečestvo, 1988

Machaj, Vladimír
Сред животните / Medzi zvieratkami /
Sofia, Otečestvo, 1988

Machaj, Vladimír
Сред животните в зоологическата градина / Medzi zvieratkami v ZOO /
Sofia, Otečestvo, 1988

Žiaden titul.

Obdobie exportovanej literatúry	1963–1973	1973–1983	1983–1988	1988–2000
Počet titulov	8	6	6	0

Podľa použitých materiálov zisťujeme, že najviac knižných titulov (spolu 7) preložil Vačo Rakovski (Въто Раковски) – bulharský básnik, ktorý sa venuje bulharským a českým prekladom.

Vychádzajúc z tabuľky vidíme, že do roku 1963 sa v Bulharsku zo slovenčiny neprekladalo. Najlepšie knižky z vydavateľskej dielne Mladých liet sa pravidelne vystavovali na rôznych medzinárodných akciách, výstavách, knižných veľtrhoch a prezentovali sa aj v domácich a zahraničných grafických súťažiach. Až v roku 1963 sa publikovanie cudzojazyčných vydaní vo vydavateľstve Mladé letá stalo základom pre redakciu exportu (podľa: Bibliografia exportu Mladé letá 1963–1988, s. 3).

Počas rokov 1963–1973 bolo preložených osem slovenských titulov do bulharčiny. Vďaka Grigorovi Lenkovovi, Soni Kanikovej, Márii Vojtovej a i., boli preložené diela M. Haľamovej, E. Čepčekovej, K. Jarunkovej, D. Duška, atď.

V ďalšom decéniu sa preložilo šesť kníh pre deti a mládež. Takisto v osemdesiatych rokoch sa podarilo bulharským prekladateľom preložiť (iba) šesť titulov.

V poslednej dekáde druhého tisícročia nebol preložený žiaden titul.

Za obdobie rokov 1963–1988, t. j. za dvadsaťpäť rokov bolo preložených 650 titulov kníh, z toho 20 do bulharského jazyka.

Literatúra:

- CÍFERSKÁ, E. – ČAČKO, P.: Bibliografia exportu vydavateľstva Mladé letá 1963–1988. Mladé letá, Bratislava 1989.
- DOBRIKOVÁ, M.: Bratislavská Alma mater a bulharistika. In: Slovensko-bulharské jazykové a literárne vzťahy. T.R.I. Médium, Bratislava 1998, s. 131.

HOCHÉL, I.: Preklad a literárnokritická recepcia bulharskej literatúry na Slovensku v 60. rokoch. In: Slovensko-bulharské jazykové a literárne vzťahy. T.R.I. Médium, Bratislava 1998, s. 121–129.

HORNIŠOVÁ, E. – BALOGHOVÁ, M.: Pamätniček z prvej ruky. Mladé letá, Bratislava 2000.

Záznamy rešeršnej služby Univerzitetnej knižnice v Bratislave, marec 2001.